

13. ELS DEMOSTRATIUS I ELS POSSESSIUS

13.1. ELS DEMOSTRATIUS

13.1.1. Concepte: els demostratius i la deïxis

Els demostratius són una categoria gramatical que té com a funció identificar els elements del discurs per la seua posició respecte del parlant, el qual, d'esta manera, orienta subjectivament l'enunciat entorn a sí mateixa.

Per eixemple, en *M'encanta eixa camiseta, la que du aquell maniquí* la camiseta i el maniquí, gràcies als demostratius *eixa* i *aquell*, queden posicionats en l'espai com a elements no pròxims al parlant, el qual els ubica subjectivament per relació a la seua pròpia situació.¹⁴⁰

En definitiva, els demostratius són la classe de paraules que realisen prototípicament la funció deíctica, entenent com a tal la propietat d'establir un significat o identificar un element per relació al parlant i a les seues circumstàncies discursives (espacials, temporals o de persona).

A banda dels demostratius, uns altres elements poden tindre també valor deíctic. Són, fonamentalment:

- a) els possessius (*Ma casa està en la plaja*).
- b) els pronoms personals i els morfemes verbals de temps i persona (*Ahir yo estudií en el despaig, aixina que haurà segut un atre el que s'ha deixat encesa la llum de l'habitació*).
- c) determinats substantius (*dreta, esquerra*) i verps (*anar, vindre, acostar-se, alluntar-se...*).
- d) alguns adverbis de lloc (*ací, ahí, allí: Està ací*), de temps (*ara, hui, ahir, enguany, adés...: Ho necessite ara*), de modo (*Fes-ho aixina, com yo et dic*) o de quantitat (*tant: No en vullc tant, lleva-me'n*).

¹⁴⁰ El caràcter subjectiu d'esta orientació queda de manifest pel fet de que l'emissor per a referir-se a la camiseta, l'element principal que vol identificar, usa el demostratiu *eixa*, mentres que ampra *aquella* per a referir-se al maniquí, el qual li aprofita d'orientació secundària per a ubicar la camiseta. Per això resultaria estrany dir, al contrari, *M'encanta aquella camiseta, la que du eixe maniquí*. No obstant, objectivament, la camiseta i el maniquí estan a la mateixa distància del parlant, és dir, que l'ubicació espacial dels elements de la situació comunicativa per part del parlant se fa de manera subjectiva.

13.1.2. Classes de deïxis

Des d'un punt de vista funcional, distingüim les següents classes de deïxis:

- a) La deïxis presencial o *ad oculos* senyala els elements que estan a la vista en el context extralingüístic: *Obri **esta** finestra, que si obris **aquella** no nos aplegarà ací l'aire.*
- b) Per mig de la deïxis fòrica l'element deíctic remet a un altre element situat en el context llingüístic. És anafòrica quan el deíctic reprén un element aparegut anteriorment en el discurs, el qual se denomina *antecedent* (*No reciclà el **cartó**, sino que **el** llançà al contenidor orgànic*); i catafòrica quan anticipa un element que apareixerà en acabant, denominat conseqüent: *Li diguí **açò**: **que era un egoïste**; **Li** ho diràs **a ta mare** quan arribaràs a casa; **Hi** han diverses classes de determinants, pero en el present capítul nos ocuparem fonamentalment d'**estos dos**: **demonstratius i possessius**.*

Té funció exclusivament anafòrica (mai catafòrica) el terme *dit/dita/dits/dites*, que pot aparéixer precedit d'article o sense ell: *Aplegaren a **Alcoy** de nit i dormiren en un hotel de **(la) dita** ciutat.*

- c) Una variant de la deïxis fòrica és la textual, en la que el deíctic ja no identifica un referent en el context llingüístic, sino que remet a un determinat passage dels discurs, presentat baix una concepció espacial (*amunt, avall*) o temporal (*adés/abans, en acabant/despuix*).

Per a referir-nos a una part del text anterior usem els adverbis *amunt, adés/abans*, mentres que, inversament, els adverbis *avall* i *en acabant/despuix* remetent a un fragment posterior. És de notar que quan s'adopta la perspectiva espacial el valencià aprofita els adverbis específics de moviment *amunt* i *avall*, preferibles a *dalt* i *baix* en est us: *Com havem dit **més amunt**, els possessius tenen cert valor deíctic; Segons vorem **més avall**, el valencià fa una triple distinció de proximitat: *este, eixe i aquell.**

- d) En la deïxis en absència o *am Phantasma*¹⁴¹ se senyalen elements que no estan presents en la situació discursiva, com ara en les explicacions de les direccions: *Quan passe este pany de carrer, gire a la dreta. **Ahí** trobarà el cine Tívoli.* Com indiquem més avall, el fet de que esta deïxis senyale objectes no presents en el discurs la convertix en una espècie de deïxis figurada o evocadora que permet l'expressió de la distància psicològica i afectiva del parlant cap a l'element en qüestió (*Quan pense en **aquell** gran home, encara m'emocione*).

Per un altre costat, des d'un punt de vista semàntic, la deïxis pot ser personal (***Mos** pares viuen en Benifayó*), espacial (***Vine** ací ara mateixa*), temporal (***Adés** m'he*

¹⁴¹ CF. K. Bühler, *Sprachtheorie*, Jena, 1934 (trad. *Teoría del lenguaje*, Madrid, R.O., 1954).

encontrat en Chimo pel carrer), de manera (*No m'agrada que parles aixina*) i de quantitat (*No parles tant*).

13.1.3. Usos i valors dels demostratius

A diferència d'unes altres llengües romàniques com el català o el francès, que únicament coneixen una oposició deíctica binària, el valencià distingeix tres graus de propinquitat. Esta triple diferenciació es manifesta en els demostratius: *este* indica proximitat respecte del parlant i *eixe* indica proximitat a l'oient en alguns usos, mentres que en uns altres casos senyala distància intermija respecte a l'emissor; la lluntania respecte del parlant se manifesta per mig de *aquell*. Concretament, podem establir els següents usos dels demostratius valencians:

a) En la deixis presencial la distinció ternària pot organitzar-se conforme a diferents oposicions:

- En alguns usos *este* indica proximitat a l'emissor; *eixe*, proximitat al receptor; i *aquell*, lluntania respecte d'abds. Est us se dona principalment quan *este* i *eixe* van acompanyats, respectivament, d'un deíctic de primera i segona persona: *Esta càmera que tinc ací no funciona, dona'm eixa que tens al teu costat.*
- En ocasions se manté la triple distinció, pero *eixe* ya no presenta una vinculació tan evident en el receptor, sino que indica més pronte una gradació intermija, és dir, una posició manco lluntana de l'emissor que *aquell*: *Tria les calces que més t'estimes: estes són de lycra, les d'eixe calaix, de nàilon i les d'aquell alçador, de cotó.*
- Freqüentment els tres demostratius valencians se disponen en una oposició binària, en la que *este* indica proximitat a l'emissor, mentres que *eixe* i *aquell* senyalen indistintament la lluntania: *Yo estudié en eixe/aquell coleje d'allí.*

b) En la deixis fòrica *este* pot remetre anafòricament a un antecedent (*Saludà al seu veí, pero este no li respongué*) o catafòricament a un element posterior del text (*Trobem estos usos de l'artícul: identificador, classificador i substantivador*).

Este i *aquell* poden entrar en correlació i remetre anafòricament a dos elements del text. En eixe cas *este* remet al més pròxim, és dir, al que ha aparegut en segon lloc, i *aquell* al més lluntà, el que s'ha mencionat primer: *Ausias March* i *Joanot Martorell* són dos escriptors de rellevància internacional: *este*, per la seua contribució a la creació de la novela moderna, i *aquell*, per la qualitat i profunditat dels seus versos.

Per la seua banda, el demostratiu *eixe* realisa una funció identificativa, és dir, remarca l'identitat del referent de dos elements del text. Per això el seu us és molt freqüent i a sovint substituïx a *este*: *Ha aparegut un galfí en la platja de Pinedo i eixe galfí ha dut de cap als biòlecs en el seu intent per salvar-li la vida; A voltes*

els individus rescatats poden presentar símptomes d'hipotèrmia: en eixe cas farem us de la manta elèctrica.

- c) En la deixis temporal *este* senyala proximitat o immediatea temporal respecte del moment de l'emissió, orientada, be al futur (*¿Qué faràs esta fi de semana?*), be al passat (*¿Qué has fet esta fi de semana?*).

En canvi, el demostratiu *aquell* únicament pot referir-se al passat, mai al futur. Freqüentment alterna en *eixe*, que front a *aquell*, no indica tant distància temporal com identificació del periodo temporal en qüestió: *En 2001 Rafael Benítez fichà pel València C. de F. i aquella/eixa mateixa temporada el feu campeó de lliga.*

- d) En els usos evocadors de la deixis en absència o *am Phantasma* el demostratiu *este* indica proximitat sicològica (*No sé per a on parará ara est home*), front a *aquell*, que indica un alluntament (*No sé per a on parará ara aquell home*) que pot traduir-se en respecte o admiració (*Encara recorde les ensenyances d'aquell home*). En la deixis en presència el valor sicològic aproximatiu de *este* indica despreci: *Que parle este; ¿Qué voldrà este ara?*

13.1.4. Formes dels demostratius

Com ya havem vist, els demostratius presenten tres graus de proximitat: prop del parlant, prop de l'oient i llunt dels dos. Pero, ademés, per a cada u d'estos graus tenim formes variables i formes invariables neutres.

13.1.4.1. Formes variables

Els demostratius variables poden funcionar com a determinants, especificant un substantiu, o com a pronoms, en funció de núcleu del sintagma nominal. Estos demostratius tenen morfemes de gènere i número i quan funcionen com a determinants concorden en el núcleu del sintagma nominal que especifiquen (*He comprat esta caraceta / este disfràs per a la festa*), mentres que quan funcionen com a pronoms indiquen el gènere i el número del referent al que remet (He comprat *esta/este* per a la festa).

Els demostratius variables presenten les següents formes:¹⁴²

¹⁴² Les formes reforçades arcaiques *aquest* i *aqueix*, encara que conviven en la llengua antiga junt a les formes reduïdes *est* / *eix*, s'extingiren fa sigles en llengua valenciana (a excepció del parlar de la localitat de Tàrbena, repoblada per mallorquins en el sigle XVII i que encara les conserva, heretades d'eix idioma). Este procés fon paral·lel a la desaparició de les formes *aqueste* / *aquese* en castellà i *aqueste* / *aquese* en portugués.

	<i>Singular</i>		<i>Plural</i>	
	<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>	<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>
Pròxim al parlant	<i>est, este</i>	<i>esta</i> ¹⁴³	<i>estos</i>	<i>estes</i>
Pròxim a l'oyent / Grau intermig de proximitat	<i>eix, eixe</i>	<i>eixa</i>	<i>eixos</i>	<i>eixes</i> ¹⁴⁴
Llunt dels interlocutors	<i>aquell</i>	<i>aquella</i>	<i>aquells</i>	<i>aquelles</i>

Les variants del masculí singular *est* i *eix*, que en la llengua antiga eren exclusives, actualment mai funcionen com a pronoms. S'usen únicament com a determinants, i a soles davant de paraula que escomence per vocal o hac, sobretot quan la vocal és tònica o és una *e-*.

No obstant, se recomana mantindre les formes *est* i *eix* en funció determinant en tots els casos en que van seguides de paraula escomençada per vocal o hac:

Est home

Est exemple

Est animal (no és general)

Eix orso

Eix escomençament

Eix assunt (no és general)

Eix estrany cas

Els gusts arcaïsans d'alguns poetes de la Renaixença provocaren un reviscolament artificios en la llengua lliterària d'estes formes extintes; us que es reforçà posteriorment en certs rogles per influència de la doctrina llingüística catalana, que conserva la forma reforçada *aquest*, la qual contrasta en les formes *este* / *eixe* de la llengua valenciana. L'us dels arcaïsmes *aquest* / *aqueix* en la llengua actual, per tant, no és justificable, a no ser que, com a recurs narratiu, se pretenga donar un regust arcaic al discurs.

¹⁴³ Per fonètica sintàctica es produïx una elisió de la *-a* en la forma *esta* davant de paraula que escomence per *a-* o *o-* oberta: *est(a) ànima*, *est(a) hora*. Se tracta d'una pronunciació acceptable que, empero, no s'ha de traslladar a l'escriptura. Este fet també es produïx en formes com *quin(a) hora*, *un(a) atra*, *mij(a) hora*, a on la norma fonètica és no pronunciar la *(a)*.

¹⁴⁴ Les variants coluquials *ixe*, *ixa*, *ixos*, *ixes*, pròpies d'un llenguatge poc cuidat, no tenen reflex en l'escriptura.

En canvi, usem les formes *este* i *eixe*:

a) davant de paraula escomençada per consonant:

Eixe carranc

Este gran artiste

b) en funció pronominal:

*Avisí a mare i fill, pero **este** ignorà l'avís.*

***Este** és el que vullc, no aquell.*

***Eixe** argentat és el meu coche.*

***Eixe en** València és més car.*

*Arreplega **este**.*

***Eixe**, encara que siga car, és el que vullc.*

13.1.4.2. Formes invariables

Els demostratius neutres no tenen variació de número i funcionen com a pronoms, no com a determinants, ja que en valencià no existixen substantius de gènere neutre als quals puguen especificar. Presenten les següents formes:

Pròxim al parlant	<i>açò</i> ¹⁴⁵
Pròxim a l'oyent / Grau intermig de proximitat	<i>això</i>
Llunt dels interlocutors	<i>allò</i> ¹⁴⁶

En la deïxis presencial els demostratius neutres senyalen entitats no animades de nom desconegut o que no cal nomenar perquè no es considera convenient o necessari individualisar-les:

¹⁴⁵ En la llengua clàssica existia la variant *ço*, hui completament desapareguda. La forma dialectal *astò*, pròpia del valencià meridional, no té tradició lliterària i possiblement és un creuament entre la forma valenciana *açò* i el castellà *esto*; no obstant, la remissió al castellà no és segura, puix també es pot haver format per analogia: si *eixe* se relaciona en *això*, la forma corresponent a *este* seria *astò*.

¹⁴⁶ En la llengua coloquial existix una forma *allona*, per feminisació de *allò*. S'utilisa igualment per a designar una cosa que no es vol o no es sap nomenar.

A.- *Dona'm allò.*

B.- *¿El qué?*

A.- *Les creïlles.*

Pren açò.

No et menges això: no saps ni qué és.

En oracions copulatives en el verp *ser* els demostratius neutres poden fer referència tant a elements animats com inanimats: *Això és una verdadera dona; Açò no és art; Això és un matrimoni com toca.* En els demés casos la referència a sers animats per mig dels neutres respon a un procés despectiu de cosificació: *¿Qué farem en açò?: ¿Podrem convertir-lo en un home de profit?*

En funció fòrica (anafòrica o catafòrica) els demostratius neutres remetent a oracions o a continguts que poden expressar-se per mig d'una oració: *El preu del forment ha tornat a pujar i per això el poble està tan nerviós; Diu que pergué perquè el campionat estava amanyat, però això no s'ho creu ni ell; Faràs açò: ensajaràs tots els dies un poquet.*

13.1.4.3. Funció sintàctica

Segons havem indicat més amunt (13.1.4.1), els demostratius variables poden fer la funció de núcleu d'un sintagma nominal adoptant el gènere i el número del substantiu al qual remetent:

Tinc moltes plantes, te regale esta.

Vullc un meló d'Alger; m'enduré eixe.

I també poden funcionar com a determinants actualisadors d'un substantiu, precedint-lo:

Este quadro m'ha agradat molt.

Aquella chiqueta és la meua neboda.

Únicament poden aparéixer darrere del substantiu quan este ya va determinat per l'artícul definit:

Les tomates eixes pareixen bones.

En eixe cas és l'artícul el que actualisa pròpiament al substantiu, mentres que el demostratiu l'identifica subsidiàriament, situant-lo en l'espai per relació al parlant. Quan no situen en l'espai els demostratius posposts tenen valor emfàtic, freqüentment despectiu: *No t'ajuntes en la gentola eixa; El chicon este no té trellat.*

En canvi, els demostratius invariables sempre fan la funció de núcleu d'un sintagma nominal, actuant com a pronoms:

Açò (esta idea o situació) *no té cap ni peus*.

Això (eixa cosa) *està molt brut*.

Voldria saber qué és allò (aquella cosa).

13.1.5. Els adverbis demostratius de lloc

En valencià els adverbis demostratius de lloc presenten també una triple gradació: *ací* (prop del parlant); *ahí* (grau intermig/prop de l'oyent); *allí/allà* (llunt dels interlocutors). Nos ocupem d'estes formes en el capítul 20, corresponent als adverbis.

13.2. ELS POSSESSIUS

13.2.1. Característiques principals

Els possessius indiquen una relació de vinculació o pertinença de l'entitat que designa el sintagma nominal respecte de les persones gramaticals. És una relació de pertinença en sentit ample que expressa diversos graus de vinculació en les persones del discurs (els posseïdors):

- a) Poden indicar la possessió intransferible o inherent, com quan fan referència a una part del cos, a les relacions de parentesc o a les característiques síquiques o físiques d'un ser viu: *La seua bondat fon finalment recompensada*.

La vinculació dels noms de parentesc i de les parts del cos en el posseïdor és moltes voltes evident per la mateixa situació discursiva, sobretot si apareix en l'enunciat un pronom datiu (*me, te, li...*). Llavors la simple presència de l'article definit fa la funció del possessiu (*Me fa mal la cama; Dis-li-ho al pare*), el qual se reserva per als usos emfàtics o per a quan el context no identifica suficientment al posseïdor: *Ves en conte en la meua cama, casi em pegues un puntelló; Ha tocat ta mare*.

- b) Indiquen també la simple possessió no inherent d'un element per part del posseïdor, en referència a un objecte o element adquirit: *El meu ordenador funciona ara molt be; No vol deixar els seus joguets a ningú; Sa casa no té jardí*.

També resulta habitual l'aparició de l'article en conte del possessiu en els casos en que la relació en el posseïdor és evident, principalment en les peces de roba i en els objectes especialment vinculats pel seu us a les persones: *T'has tacat la camiseta; Ha dut el coche al taller; Tinc el mòvil trencat...*

El substantiu *casa* implica una relació tan estreta en el posseïdor que, precedit de preposició, ni tan sols necessita l'article: *Me'n vaig a casa*.

- c) Senyalen també relacions no possessives, expressant simplement un vincle, més o manco estret en el posseïdor, que pot ser inclús merament afectiu o psicològic:

Està calent perquè el seu equip ha perdut hui (l'equip que més s'estima).

Els meus empleats estan contents en la marcha de l'empresa (els empleats baix les meues ordres).

La meua oficina és molt chicoteta (l'oficina a on treballa).

¿A quin Pep te referixes: al teu o al meu? (¿al que tu coneixes o al que conec yo?).

Els possessius tenen valor deíctic, puix se referixen a les persones del discurs, i presenten lexemes diferents segons la persona a qui remet la pertinença. Per exemple, *mon* remet al parlant, mentres que *ton* remet a l'oyent. No obstant, no adopten el gènere i el número del posseïdor, sino que, com els demés determinants, concorden en el substantiu al que modifiquen:

Vicenta diu que els seus diners se'ls ha guanyats ben guanyats.

Nelo, tos pares te busquen.

Els possessius actualitzen als substantius als que acompanyen, concretant-los en una determinada situació comunicativa al relacionar-los en el seu posseïdor. No obstant, la seua capacitat individualisadora no és tan forta com la dels demostratius, especialistes en senyalar un element del context comunicatiu:

A.- *Plancha'm la meua camisa, que la necessite per ad esta vesprada*.

B.- *¿Quina: esta d'ací o eixa del teu costat?*

La major capacitat actualisadora dels demostratius se manifesta quan se combinen en els possessius en un mateix sintagma. En eixe cas és el demostratiu el que precedix al substantiu, actualisant-lo, mentres que el possessiu va pospost:

Esta filla meua és massa patidora.

La percepció del possessiu com un determinant en capacitat actualisadora llimitada ha provocat una duplicitat de formes dels possessius: junt a les formes àtones sense article (*ma veïna, ta veïna, sa veïna, nostra veïna, vostra veïna*) presenten també unes formes tòniques equivalents i alternatives que van acompanyades necessàriament de

l'articlel (*la meua veïna, la teua veïna, la seua veïna, la nostra veïna, la vostra veïna*).¹⁴⁷

Les formes tòniques poden funcionar com a pronoms, a diferència de les àtones, que necessiten recolzar-se en el núcleu substantiu i únicament poden ser determinants: *Ta casa és més gran, pero la meua té la ventaja d'estar en el centre*.

13.2.2. Formes tòniques

En la següent taula es poden vore les diferents formes que poden prendre els possessius tònicos, en les possibles combinacions de morfemes de gènere i número per a cada persona gramatical:

		<i>Singular</i>		<i>Plural</i>	
		<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>	<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>
		<i>Posseïdor</i>			
<i>Un posseïdor</i>	1era persona singular	<i>meu</i>	<i>meua</i> ¹⁴⁸	<i>meus</i>	<i>meues</i>
	2ona persona singular	<i>teu</i>	<i>teua</i>	<i>teus</i>	<i>teues</i>
	3era persona singular	<i>seu</i>	<i>seua</i>	<i>seus</i>	<i>seues</i>
<i>Més d'un posseïdor</i>	1era persona plural	<i>nostre</i>	<i>nostra</i>	<i>nostres</i>	
	2ona persona plural	<i>vostre</i>	<i>vostra</i>	<i>vostres</i>	
	3era persona plural	<i>seu</i>	<i>seua</i>	<i>seus</i>	<i>seues</i>

¹⁴⁷ Funcionalment, ambdós formes són equivalents, és dir, que pel fet de portar articlel el possessiu tònic de *la meua veïna* no té major capacitat efectiva actualisadora que *ma veïna*, que no en du. Això sí, pareix que el valencià, com el portugués, l'italià i el català s'ha estimat més marcar formalment l'actualisació del possessiu acompanyant-lo en l'articlel, el determinant per excelència.

En conseqüència, com vorem en l'epígraf 13.2.3, hi ha preferència pels possessius àtons quan acompanyen a substantius íntimament vinculats al posseïdor (*ma casa, ma yaya, ma falla, en ma vida...*), mentres que quan la relació en la persona discursiva no és tan forta s'usen més els possessius tònicos acompanyats de l'articlel, formalment més marcats (*la seua Universitat, la meua situació...*).

És significatiu també que casi no s'utilisen les formes àtones sense articlel per a més d'un posseïdor (*nostre germà, vostre germà*) i hagen caigut en desús els plurals femenins dels possessius àtons (*mes cases, tes cases, ses cases*), puix la vinculació íntima d'un element posseït en el seu posseïdor queda difuminada i és manco evident en la pluralitat, tant si és una pluralitat de posseïdors com de coses posseïdes.

¹⁴⁸ A nivell dialectal existixen les variants *la mua, la tua, la sua* de les formes tòniques *la meua, la teua, la seua*: *la mua cunyada, la tua padrina, la sua roba*. No és gens provable que tinguen relació en les formes arcaïques dels possessius femenins singulars *la mia, la tua, la sua* i sí que provinguen d'una pronunciació vulgar.

Com se pot comprovar, el possessiu no dona ninguna indicació del gènere de la persona a la que fa referència. Sí que en dona del número (un posseïdor o més d'u), pero només en la primera i segona persona: *el teu despaig* (un posseïdor) / *el vostre despaig* (més d'u).

En canvi, el possessiu de tercera persona de *el seu despaig* pot referir-se al despaig d'un o diversos posseïdors de sexe masculí o femení. Ademés, pot remetre a la forma de tractament de respecte de la segon persona del singular o del plural (*el despaig de vosté / de vostés*). En els casos en que açò pot crear confusió, esta es pot aclarir precisant o reemplaçant el possessiu per mig de les construccions preposicionals *d'ell, d'ella, d'ells, d'elles, de vosté o de vostés*:

La pilota és seua, d'ells.

Tenim els seus diners, d'ell.

L'ordenador de vosté ya està arreglat.

El seu ordenador de vosté ya està arreglat, pero el del seu amic encara haurà d'esperar un parell de dies.

El buçó d'ell és el número cinc i el d'ella, el dèsset.

Per la seua banda, el possessiu *nostre* pot referir-se a un únic posseïdor en el denominat plural de modèstia, freqüent en els texts acadèmics i científics per a objectivar i suavisar les afirmacions d'un autor, diluint-les per mig del plural, com si foren compartides per una comunitat: *Al nostre parer s'ha de reservar el terme depressió per als casos nomenats més amunt* (al nostre parer = al parer de l'autor); i també en el plural majestàtic, utilitat per les més altes dignitats polítiques i eclesiàstiques com el Rei o el Papa: *És la nostra voluntat que esta orde s'eixecute sense dilació* (=és voluntat del Rei).

Respecte de la posició del possessiu tònic, sol precedir al núcleu substantiu, determinant-lo. No obstant, en certes condicions pot aparéixer també darrere del nom. La posposició és necessària quan el substantiu està determinat per un artícul indefinit (*Aplegaren uns cosins nostres*), un demostratiu (*Estos cosins nostres són molt nerviosos*) o un quantificador indefinit (*Aplegaren alguns coneguts nostres*), o quan no va determinat (*Buscàrem amics nostres per a que nos aconsellaren*).

Si el substantiu du un quantificador numeral és possible tant l'anteposició (*Els nostres dos gossets dormen en el jardí*) com la posposició: *Aparegueren dos gossets nostres i mamprengueren a lladrar*. No obstant, estes dos construccions no són equivalents: pospost al nom el possessiu ya no determina, sino que funciona com a complement nominal. Aixina, en *Els nostres dos gossets* primer el possessiu *nostres* actualisa al substantiu *gossets*, identificant-lo, i en acabant el quantificador precisa el número d'eixos gossos. En canvi, en *dos gossets nostres* és el numeral *dos* el que actualisa al substantiu i en acabant el possessiu afig l'informació corresponent al posseïdor.

La posposició del possessiu a un substantiu sense determinant pot aportar, además del valor restrictiu i delimitador que li otorga la seua funció de complement (*Per a tractar esta qüestió designarem assessors nostres, no els que vosatros haveu propost*), un matís suplementari afectiu i emfàtic, que origina posposicions fixes en determinades expressions com *per culpa meua/teua/seua; Deu meu; mare meua...* No obstant, el valor afectiu també apareix en certes construccions en que el possessiu figura antepost: ¡*Ai, el meu chic, cóm el vullc!*

Quan les formes tòniques precedixen al substantiu sempre han de dur l'artícul definit. El caràcter obligatori de l'artícul quan el possessiu tònic funciona com a determinant origina una espècie de forma composta *el meu, el teu, el seu, el nostre, el vostre amic...*, ya que no hi ha possibilitat d'ometre l'artícul: **Meu amic viu en Santa Pola* (incorrecte).

És possible l'us de les formes *nostre* i *vostre* davant del substantiu en alguns usos (*Nostra Novela, nostra Senyera...*: vore epígraf 13.2.3), pero convé remarcar que en eixe cas ya no són formes tòniques, sino que perden l'accent i són pròpiament àtones.

També és possible la posposició del possessiu a un substantiu determinat per un artícul definit, pero llavors, com havem apuntat més avant, deixa de funcionar com a determinant i passa a actuar com a complement del nom, lo que otorga al sintagma un cert caràcter emfàtic o contrastiu: *Vingueren els amics seus* (no els meus) *i ho embrutaren tot*.

El possessiu pot funcionar com a complement predicatiu (*Considera seu el joguet*) i com a atribut d'una oració copulativa. Quan és pronom i fa la funció d'atribut sol aparéixer sense artícul (*Eixes aïnes són meues*). No obstant, va determinat per l'artícul en les oracions copulatives que establixen l'identitat entre el subjecte i l'atribut: *Eixes aïnes són les meues*.

13.2.3. Formes àtones

En valencià modern només hi ha formes àtones pròpies en les persones del singular. Per a la primera i segona persona del plural s'usen formes idèntiques a les tòniques, pero sense artícul i desproveïdes d'accent, mentres que per a la tercera persona del plural s'ampren les mateixes del singular:¹⁴⁹

¹⁴⁹ En escrits de la llengua antiga podem trobar, junt a *nostre* i *vostre*, les variants *nòstron* i *vòstron* per a la primera i segona persones del plural (aparegudes, segurament, per analogia en les formes d'un sol posseïdor).

Per a la tercera persona del plural (més d'un posseïdor) existien les formes hui desaparegudes *llur, llurs*: *E los qui staven dins digueren que per negu ells no obririen, per ço com llur senyor* [el senyor d'ells] *no u volia* (*Tirant lo Blanch*, capítul 53).

		<i>Singular</i>		<i>Plural</i>	
		<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>	<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>
<i>Posseïdor</i>					
<i>Un posseïdor</i>	1era persona singular	<i>mon</i>	<i>ma</i>	<i>mos</i>	<i>mes</i>
	2ona persona singular	<i>ton</i>	<i>ta</i>	<i>tos</i>	<i>tes</i>
	3era persona singular	<i>son</i>	<i>sa</i>	<i>sos</i>	<i>ses</i>
<i>Més d'un posseïdor</i>	1era persona plural	<i>nostre</i>	<i>nostra</i>	<i>nostres</i>	
	2ona persona plural	<i>vostre</i>	<i>vostra</i>	<i>vostres</i>	
	3era persona plural	<i>son</i>	<i>sa</i>	<i>sos</i>	<i>ses</i>

Les formes àtones mai van precedides d'artícul i sempre s'anteposen al substantiu. No poden, per tant, actuar en funció pronominal, no van mai pospostes al nom ni tampoc poden anar acompanyades de ningun demostratiu.

En la llengua antiga els possessius àtons eren els més usats en qualsevol posició i situació comunicativa, si be han anat sent substituïts a poc a poc per les formes tòniques.

En la llengua parlada actual els possessius àtons s'utilisen:

- davant de casi tots els parentius (*fill, filla, mare, pare, germà, germana, yayo, yaya, tio, tia, sogre, sogra, cosí...*), inclús en plural: *mos pares, tos fills*, etc.
- davant d'algunes paraules com *casa* i *vida* (abdós en singular) i, en general, acompanyant a substantius íntimament vinculats al posseïdor o en forta autoadscripció personal (*ma falla, ma classe...*).
- en certes locucions lexicalisades (*en son cas, en son dia, per mon conte...*).
- en refrans i frases fetes: *Ha trobat la sabateta de son peu; Cada cosa a son temps; Tots són d'un ventre i cada u té son temple; Quan la barba de ton veí veges afaitar, posa la teua a arremullar.*
- com a mostra d'especial respecte o veneració: *Ses Majestats, ses senyories, Sa Santitat, Sa Altea Real, Deu Nostre Senyor, nostra Senyera, nostra llengua valenciana.*

Totes elles són impròpies de la llengua actual i han d'evitar-se en qualsevol us. Localment poden trobar-se en la llengua parlada actual les formes *mons, tons* i *sons*, les quals deuen evitar-se en un nivell estàndart.

En el restant dels casos solen usar-se les formes tòniques; si be, d'acort en els usos escrits tradicionals, perpetuats pels escriptors actuals, se dona també, especialment en escrits formals o lliteraris, cert us de les formes àtones per a donar variabilitat llingüística.

L'us de les formes àtones ha de ser moderat en prosa no poètica, per a evitar caure en l'afectació o l'artificiositat. En canvi, en poesia són molt utilitzades, per tradició i també perquè permeten una major versatilitat en el còmput sil·làbic.¹⁵⁰

No obstant, l'extensió progressiva de les formes tòniques (*el meu, la teua, els seus*, etc.) i l'escassa atenció a les àtones per part d'algunes propostes normatives fan que creixca l'us dels possessius tòncics inclús davant dels parentius, contra la tradició oral i escrita.

Per eixemple, han caigut en desús en la llengua oral actual les formes àtones del femení plural: *mes, tes, ses*, substituïdes per *les meues, les teues, les seues*,¹⁵¹ i hui ya no solen usar-se les formes àtones davant de certs parentius com *gendre, nora, cunyat, cunyada, net, neta*.¹⁵² No obstant, encara es mantenen en prou vitalitat les formes àtones en tots els altres casos, inclús davant de parentius com *fill, filla, sogre, sogra, cosí, cosina...*:¹⁵³

Mon pare i ta mare no es coneixen.

¹⁵⁰ L'utilització dels possessius àtons en estos usos lliteraris té una llarga tradició en valencià. Recordem ací alguns versos de la lletra d'himnes de fonda significació i simbolisme per als valencians: “*La Pàtria Valenciana s'ampara baix ton mant*”, “*reviu en ta capella*”, “*i vostra image santa portem sempre en lo cor*”, de l'Himne de la Coronació de la Mare de Deu dels Desamparats; “*Paladins de l'art t'ofrenen ses victòries jagantines*”, “*i als teus peus, sultana, tos jardins estenen...*”, “*notes de nostra albada canten les glòries...*”, “*Que nostra veu la llum salude...*”, “*Flamege en l'aire nostra Senyera*”, de l'Himne Valencià; “*Llauradors, nostra terra perilla...*” “*escampà ta glòria el vent*”, “*Rompa fort nostre clam, colliters*”, “*¡Alcem murs, alcem racers protectors de nostra casa, i refresque nostra llar l'alenada de la mar!*” d'un altre himne com el *Vent de Ponent*; o “*Valencians, defengam nostra terra contra lladres, bochins i tirans*”, en la *Cançó de lluita*.

En estos usos poètics és comú que davant de substantius femenins escomençats per *a* tònica s'utilisen les formes del masculí: *mon ànima, son haca*, en lloc de *ma ànima, sa haca*.

¹⁵¹ Com ya s'ha alvançat, la vinculació íntima d'un element posseït en el seu posseïdor (pròpia dels possessius àtons) queda difuminada i és manco evident en la pluralitat, tant si és una pluralitat de posseïdors com de coses posseïdes.

¹⁵² Hi han zones conservadores (com El Cabanyal, dins de la ciutat de València), que mantenen l'us complet dels possessius simples en els entorns citats com ara: *mon cunyat, ma cunyada, mes ties, ses cases*.

¹⁵³ També existixen formes “reforçades” de *son* i *sa* en les quals els possessius van seguits de *d'ell, d'ella, d'ells, d'elles, de vosté* o de *vostés*; és un recurs per a aclarir o recordar si el posseïdor és masculí o femení, singular o plural, o inclús si és la tercera persona o és la segona en tractament de respecte: *son pare d'ell, sa mare d'ell, son yayo d'ella, sa yaya d'ell, son germà d'ella, sa tia d'ell, son tio d'ells, sa mare de vosté...*

Ton yayo està molt templat.

En ma vida havia vist una cosa igual.

Aniré a ta casa despusdemà.

Mon fill viu en Morella.

Ma sogra és de Catarroja.

Son germà i sa germana són amics meus.

Mos pares i tos pares ixen junts de viage.

Sos pares són alacantins.

En son dia es publicaran els resultats de l'oposició.

Presente el DNI o, en son cas, el passaport.

He preparat per mon conte més eixercicis.

Ton tio és major que ta tia.

En el corral de sa casa té un tillol.

Ma casa és chicoteta.

En ta vida has fet un brot.

Açò no ho voràs en tota ta vida.

Ma mare és catarrogina.

Ton pare era correger.

Li ho digué a son pare.

A ta cosina li diuen Ampar.

Son cosí germà és tramoyiste.

Front a modernes tendències empobridores, l'ús de les formes àtones ha de favorir-se (sense caure, com s'ha dit, en l'artificiositat o l'afectació) en aquells casos en que la nostra tradició llingüística aixina ho indique, puix se tracta d'un fenomen ben característic i enriquidor del nostre idioma, conservat des de temps antics de manera ininterrompuda.

